UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

S[e]c[und]a, an separata possit ei nubere cu[m] q[uo] pri[us] est fornicata? Sic: penite[n]tia peracta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

authorē tolli poteſt. Alij dicunt cōtra: vt. ſ. e. requiſiſti. Uel intellige poſt triennium.

Quod autē. ¶ Hec. q. diuidit in. x. partes. In quarum prima ꝓbat per. iij. ca. ꝙ ſi q̄s dimittat vxorē ſine iudicio eccleſie, cogendus eſt ad illam redire. Secūda ibi: Siue de coniugij. Tertia ibi: In hoc capitulo. Quarta ibi: In premiſſis. Quinta ibi: Nunc autem. Sexta ibi: De penitētib⁹. Septima ibi: Latorem. Octaua ibi: Si quis. Nona ibi: Quos. Decima ibi: Antiq̄. Io. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulat̄. ij. q̄ō, ſcꝫ an aliquis cōtrahere poſſit cū illa quam polluit per adulteriū. Sed quia hec queſtio fuit determinata. ſ. xxxj. q. j. ideo magiſter annectit aliā incidentem queſtionē, ſcꝫ an vir ſit reſtituendus vxori a qua ꝓpria authoritate receſſit, vel econuerſo? Et certū eſt ꝙ ſic, niſi in caſib⁹ notat̄ in ſumma hui⁹ queſtionis, ⁊ ex̄ de reſti. ſpo. lr̄as.

j. cor. vij. g.

a ¶ Superi⁹. ſ. xxxj. q. j. in prin.

b ¶ Sed querit̄. Q2 ſcd̄a queſtio nō habebat dubitationē, ideo ponit aliā incidentem que ſimiliter queſtionē non habet: q2 ſemper eſt reſtituēda, niſi in tribus caſibus. Si publice ſit adulterata. Uel niſi timeatur de viri ſeuitia. j. e. ſiue. ⁊ ex̄ de diuor. ſignificaſti. Uel niſi dicantur conſanguinei in gradu indiſpenſabili, ⁊ incontinenti probetur exceptio. ex̄ de reſti. ſpolia. literas. ⁊ tamen in eodem caſu ſit reſtitutio quo ad omnia, niſi quo ad carnale cōmercium vt ibi dicit̄ in fi. Quartus caſus poteſt eſſe quando vxor propria voluntate recedit a viro: † vt xxvij. q. ij. agathoſa. Uel cum vir de licentia vxoris receſſit ab ipſa: vt ibidem.

Uxor q̄ a viro diſceſſit, i tribus caſib⁹ ſibi nō reſtituit̄.

† Sub. nec petit ſe reſtitui. q̄ð dic vt not. ex̄ de adul. intellexi mus. Archi.

ibi em̄ poſt poſſibilitatē redditam iubet̄ ſeparari ab eo cui ſecūdo nupſerat, ⁊ redire ad primum. hic autē viuēte cui ſecūdo copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

¶ Queſtio. ij.

Quod autem ei cū quo prius fornicata fuerat, poſt ſeparationē nubere poſſit, ſuperius [a] ꝓbatū eſt. mortuus eſt em̄ ſibi vir ei⁹ ex quo iudicio eccl̄ie ab eo ſeparata, ab eius lege ſoluta eſt. vnde iuxta apoſtolum: Nubat cui vult tm̄ in dn̄o. ¶ Sꝫ querit̄ [b] ſi ſine eccleſiaſtico iudicio nulla cauſa diſſidij rationabiliter ꝓbata, ab ea diſceſſerit: an eſſet cogēdus redire ad eam? De hoc ita ſtatutū eſt in concilio Carthaginenſi, cui interfuit Auguſtinus, ca. xxx.

¶ Non licet alicui vxorem dimittere, niſi cauſa diſſidij primum eccleſie cōprobet̄.

SEculares qui cōiugale cōſortiū nulla grauiori culpa dimittunt, vel etiā dimiſerunt, ⁊ nullas cauſas diſſidij probabiliter [c] proponentes, ꝓpterea ſua matrimonia dimittunt: vt aut illicita, aut aliena preſumāt: ſi anteꝗ apud epiſcopos cōprouinciales [d] diſſidij cauſas dixerit, ⁊ priuſꝗ in iudicio damnent̄, vxores ſuas abiecerint: a cōione ſctē eccl̄ie et populi cetu (ꝓ eo ꝙ fidē coniugis maculāt) excludant̄.

Itē Ambroſi⁹ ſuper Lucā.

¶ Lex diuina ꝓhibet virum vxorē dimittere, niſi certa cauſa fornicationis.

AN q̄ð in ſubditos [e] nefas eſt, in comparē [f] fas eſt? dimittis ergo vxorē quaſi iure, ſine crimine: ⁊ putas hoc tibi licere, q2 lex humana non ꝓhibet? ſꝫ ꝓhibet [g] lex diuina q̄ hoib⁹ obſequeris, deū verere. audi legē dn̄i, cui obſequunt̄ ⁊ q̄ leges fecerūt. Quos de⁹ coniunxit, homo nō ſeparet.

Item Nicolaus papa Carolo imperatori.

¶ Ubiꝗ cauſe cognitiōe a viro ſuo dimiſſa, ad oia reſtituat̄.

HIſtoria eccleſiaſtica ab Euſebio Ceſariēſi epiſcopo ꝯfecta, de muliere quadam que de caſtitate a marito accuſabat̄, ait: Preceptum

Seculares. ¶ Caſus. Quidam erant coniugati qui nullā cauſam rationabilem pretendentes, vxores ſuas ſine iudicio eccleſiaſtico dimittebant, ⁊ ideo in conci. Carthagineñ. fuit ſtatutum vt nullus coniugatus dimittat vxorē ſuam niſi cauſa diſſidij ꝓbata fuerit apud epiſcopū. ꝙ ſi quis contra fecerit, cōmunione priuetur. Aliena coniugia. i. alias vxores. ſi autē vxores ſuas, vſꝗ ibi pendet conſtructio.

c ¶ Probabiliter. Nota quare dicit probabiliter. hoc enim forte dicit quia propter fornicationis ſuſpicionem probatam eccleſie licebit ei vxorem dimittere: vt. ſ. xxxij. queſtio. j. ca. dixit.

d ¶ Cōprouinciales. Diſtributiue. ſ. iſte apud ſuum: ⁊ ille apud ſuum. non enim propter tales cauſas ipſi prouinciales conuocātur. Uel meli⁹, hoc olim obtinuit: quia cauſa matrimonij tractabatur apud epiſcopos prouincie. xxxv. q̄ſtiōe. vj. multorum. Hodie etiam archipreſbyter cauſam huiuſmodi tractare poteſt, argu. extra de conſan. ⁊ affini. c. j. Sed certe ⁊ hodie ad epiſcopalem iuriſdictionem cognitio matrimonialis cauſe ſpectat. Uñ ꝑtinet, nec abbates nec alij poſſunt de matrimonio cognoſcere, niſi ex conceſſione vel alia cauſa legitima id habeant: vt extra de exceſ. prela. accedentib⁹. Preſcribi em̄ poteſt talis iuriſdictio: vt extra de preſcript. auditis, in fine.

Matrimonia ad epm̄ ꝑtinet.

Mat. xix.

AN q̄ð. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ ſi non licꝫ alicui dimittere ſubditos ſuos ſine cauſa ꝓbabili: multo minus licet viro vxorem ſuam dimittere ſine cauſa. nā et ſi lex humana hoc permittat: lex tamen diuina hoc ꝓhibet, cui obſequitur lex humana.

e ¶ In ſubditos. Scilicet renunciare epiſcopatui. extra de renun. niſi ⁊ extra. de regu. licet. Uel ſicut ſubditi non poſſunt deſerere † prelatum. xj. q̄ō. j. inolita. Uel ſicut prelatus non poteſt ſine cauſa ꝑunire ſubditos. lxxx. diſt. ſi quis. †

† viij. q. iiij. nōne. Et. † ij. q. j. nemo. ſ. xxx. q. v. nullum.

f ¶ In comparem. Scilicet vt vir dimittat vxorem ſine cauſa, vel condemnet preter ordinem iudiciarium. Ioannes de fan.

g ¶ Sed prohibet. ſ. xxviij. q. ij. ſunt. in auten. vt liceat matri et auie. ſ. cauſas. Lex enim humana admittit diuortium in alijs caſibus preter fornicationem: vt. C. de repu. conſenſu.

HIſtoria. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ ſi vxor a viro ſpoliata ab eodem de adulterio accuſaretur: preceptū eſt ab imperatore vt pmo reſtituat̄ ꝗ̄ reſpondeat obiectis. quod ſi hoc obtinet in ſecularib⁹, magis debet hoc in eccleſiaſticis obtinere.

a ¶ Ut primo. Ex quo ergo mulieri primo reſtituũtur res ſue: multo potius vir eſt ei reſtituendus: et ſic facit ad propoſitum. Gra. Alij ponũt caſum ſic. Querebatur an mulieri accuſate de adulterio dande ſint inducie? † Rñ. ꝙ ſic. ſed hoc non videtur poſſe ſtare: quia in crimine adulterij nulla daꝛ dilatio: vt. ff. ꝺ adul. l. crimine. ſed põt dici ꝙ hoc verũ eſt cum agitur criminaliter.

b ¶ Rem familiarem. et hoc intelligunt quidã de preparatorijs iducijs alij ꝺ reſtitutorijs.

c ¶ Hoc. ſcʒ reſtitutionem fieri.

d ¶ Om̃es leges. De hac materia loquentes.

Siue de cõiugij. Hec eſt ſecunda pars qõ. in qua probat ꝙ ſi femina in iudicio contẽdat cum maritor reddẽda eſt ſue libertati. Jo. de fan.

¶ Caſ⁹. Siue cauſa theberge ſuper federe matrimonij agitetur: ſiue a lothario accuſeꝛ de adulterio: primo theberga ſue poteſtati ⁊ ſuis conſanguineis eſt reſtituenda: ⁊ locus ſecurus eſt aſſignand⁹ vbi teſtes poſſint ſine difficultate ꝓduci: et cauſa ſine formidine ventilari. In hoc ca. q̃uis cauſa videaꝛ expoſita. ꝫ. e. ſeculares vbi dicit aut illicita ⁊c̃.

e ¶ Siue. h. videtur ꝙ hoc ca. faciat contra propoſitũ Gratiani q̃ intendit probare ☛ vxor debeat reſtitui: at hec nõ reſtituiꝛ viro ſed eius poteſtati ſubtrahitur ⁊ cõſanguineis ſociaꝛ. Rñ. in hoc facit: quia iſta ſpoliata erat quadã libertate: qꝛ compulſa fuerat cõtra ſe cõfiteri. xxxj. q. ij. lotharius. Uel in hoc facit ad ꝓpoſitũ: qꝛ ponit quandã exceptionẽ qñ nõ debet fieri reſtitutio: ſcʒ cum timetur de ſeuitia viri.

f ¶ Reddita. Hic habes ꝙ q̃cito accuſatur matrimonium: poteſt vxor petere vt detur libertati ſue: ne cogaꝛ aliquid confiteri contra ſe. Sed hoc poteſt intelligi cum tanta eſt ſeuitia viri: ꝙ nulla poteſt ei ſufficere cautio: vt extra de reſtitu. ſpolia. literas. in fi. De hoc notaui. xxxij. q. j. de benedicto.

g ¶ Etiam locus. Argu. ꝙ iudex etiam tenetur de loco iudicij prouidere partibus vt in eo loco debeat de cauſa cognoſcere vbi partes libere et ſecure valent conueni re. ꝫ. iij. q. ix. hortamur. ꝫ. xxiij. qõe. j. pudenda. ff. de re. dub. vbi. ꝫ. ij. q. ij. ca. vlt. quod ſi nõ fecerit. licite appellatur. extra de appel. ex parte. †

eſt ab imperatore lege lata vt primo[a] permitteretur ei rem familiarem[b] libere diutius ordinare: tũc demum reſponderet obiectis. Hoc[c] oẽs[d] leges tam eccleſiaſtice q̃ʒ vulgares publiceqʒ precipiunt. Si autem de mulieribus et ſecularib⁹ viris hec conſtituta ſunt, multo magis eccleſiaſticis hoĩbus et ſacerdotibus ſunt conceſſa.

Item Nicolaus papa.

¶ Niſi poſt reſtitutionẽ neqʒ de ꝯiugij federe, neqʒ de adulterij crimine inter virũ et vxorem iudiciũ eſt agitandum.

Siue[e] de cõiugij federe ſiue de adulterij crimine iudiciũ agitãdum ſit: nulla ratio patiꝛ thebergã cũ lothario poſſe inire certamen, niſi prius ad tempus fuerit reddita[f] ſue poteſtati, ⁊ conſanguineis ꝓprijs libere ſociata. itaqʒ etiã locus[g] ꝓuidendus eſt in quo nulla vis multitudinis formideꝛ, nec ſit difficile[h] teſtes ꝓducere, vel ceteras pſonas[i] q̃ tã a ſctis canonib⁹ q̃ʒ a venerãdis romanis legib⁹ in hmõi controuerſijs requiruntur.

In hoc ca.[k] quãuis videatur cauſa expoſita[l] quare ſua authoritate non licet alicui vxorẽ dimittere: qua ceſſante ipſa quoqʒ ꝓhibitio ceſſare videꝛ: tñ qꝛ ipſa ſeparatio pena eſt, et pena nulli eſt inferenda niſi ꝑ iudicẽ: generaliter hoc intelligendũ eſt, vt ſiue ob cauſam ꝓmiſſam, ſiue nulla cauſa exiſtente, non liceat alicui ſua authoritate vxorẽ dimittere q̃ꝺ etiam de pena homicidij, vel qualibet[m] alia intelligẽdũ eſt.

Uñ Nicolaus papa ſcribit radulpho Bituricẽ. archiepõ.

¶ Coniugia penitus interdicantur his qui ſuas coniuges occidunt.

Interfectores ſuarũ ꝯiugũ ſine iudicio, cum nõ addis adulterarũ[n], vel aliquid hmõi[o], q̃d aliud hñdi ſunt q̃ʒ homicide, ac ꝑ hoc ad penitentiam redigẽdi? quib⁹ penitus coniugiũ denegatur: exceptis adoleſcẽtibus[p]: de quibus eſt beati Leonis pape. xxv. regula decretaliũ (immo indulgentia[q]) obſeruanda.

In hoc ca. videꝛ nicola⁹ permittere maritis cauſa adulterij vel alterius hmõi criminis vxores ſuas interficere: ſed eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio non materiali criminoſos feriri iubet: illo videlicet gladio quo Petrus iubeꝛ mactare: ⁊ mãducare. de quo etiã xp̃s ait in euangelio. Non veni pacẽ mittere[r] in terram, ſed gladium. Hinc idẽ Nicolaus ſcribit Aluino archiepõ.

h ¶ Sit difficile ſimile. ff. qui ſatiſda. cogã. ſi fideiuſſor. ꝫ. j. quia cũ difficile eſt alicui ſatiſdare in vna ciuitate: mittiꝛ in aliam: vt ibi.

i ¶ Perſonas. id eſt aduocatos.

¶ Innoc. ca. ¶ Hec eſt. iij. ps qõnis in qua queritur qualiter puniunꝛ vxoricide. Jo. de fan.

k ¶ In hoc capi. ꝫ. eo. ſeculares.

l ¶ Expoſita. ibi nulla grauiori culpa.

m ¶ Uel qualibet Nã leuẽ vir imponit: vt notaui. vij. q. j. ſicut alterius.

Interfectores ¶ Caſus. Si vir vxorẽ ſine iudicis authoritate occiderit: et maxime innocẽtem: pro homicidio peniteat: ⁊ nunq̃ʒ matrimonium cõtrahat: niſi iuxta indulgentiam beati Leonis fuerit adoleſcens. Et nota ꝙ vacat hic argu. a contrario ſẽſu. vnde ſupple ibi vbi dicit cũ nõ addis: maxie.

n ¶ Adulterarũ. Marie: qꝛ nec tũc licet: vt. ꝫ. c. ꝓxi.

o ¶ Huiuſmodi. Hoc dicit ideo quia ſm̃ leges ex cauſis plurib⁹ ſeparatur matrimonium.

† In iſta decre. no. Innoc. ꝙ iuſta eſt appellatio. eo ipſo ꝙ loc⁹ nõ tut⁹ aſſignaꝛ: ⁊ ſi non petat locũ ſecurũ: ſʒ dʒ iudex euʒ ſibi offerre. Archi.

Actu. x. b.

Mat. x. d.

p ¶ Adoleſcentibus. ꝫ. e. in adoleſcentia.

q ¶ Indulgentia. Uidetur ergo ꝙ indulgentia non eſt regula: et ꝙ nulla diſpenſatio ſit ius: quod M. et h. concedunt: arg. j. q. vij. exigũt. et ca. ſi quis omnem. Et nota ui. l. diſtic. de his. Alij vero dicunt ꝙ omnis indulgentia eſt ius: ſed tale quo ſuperior vti poteſt: et inferior nõ poteſt petere. ergo hoc dicendo retulit ſe ad cauſam conſtitutionis ⁊ originem: nam per indulgentiam fuit hoc ſtatutum licet modo ſit ius.

Indulgentia, an ſit ius.

r ¶ Pacem mittere. i. cõfederare cum vitijs homines. Uel mittere pacem inter homines ⁊ vitia.

ſ ¶ Sed gladium. i. diſcordiã et ſeparationẽ a malis, id eſt charitatem que ſeparat vitia.

¶ Non licet alicui vxorẽ ſuã adulteram occidere.

INter hec ſanctitas vřa addere ſtuduit, vt ſi cuius vxor adulteriũ ꝑpetrauerit. vtrũ marito illi⁹ liceat[a] ſm mundanã legẽ eã interficere. Sed ſctã dei eccleſia mundanis nunq̃ cõſtringiť legibus: gladium[b] nõ hʒ niſi ſpũalem: quo nõ occidit, ſed viuificat.

Item Pius papa.

¶ Pnia eius qui ꝓpriã abſq; cauſa peremit vxorem.

QUicũq; ꝓpriã vxorem abſq; lege et ſine cauſa et certa ꝓbatiõe interfecerit, aliãq; duxerit vxorem: armis[c] depoſitis publicã agat[d] penitentiã: ⁊ ſi contumax fuerit, et epõ ſuo inobediens extiterit: anathematizeť quouſq; ꝯſentiat. Eadẽ lex erit illi q̃ ſeniorem[e] ſuum interfecerit. Item Stephanus pa. v. Aſtulpho.

¶ Penitentia Aſtulphi qui vxorem ſuam interfecit.

ADmonere te cũ lachrymis et multo gemitu cordis curam⁹ fili Aſtulphe. ſed non fili⁹ debes dici[f], qui tã crudeliter homicidiũ ꝑpetraſti. nã occidiſti vxorẽ tuã partem[g] corporis tui legitimo matrimonio tibi ſociatã, ſine cauſa mortis, nõ tibi reſiſtẽtẽ[h], nõ inſidiantem[i] quoquo mõ vite tue. nõ inueniſti eã cũ alio viro nefariam rem facientẽ: ſed cõcitatus a diabolo, et ipſo furore inflãmatus, latronũ more atrocius eã gladio tuo crudelior omni beſtia interemiſti: ⁊ nũc poſt mortẽ ei⁹ addis iniquitatẽ ſuꝑ iniquitatẽ, filiorũ tuorum improbe predo[k]. qui matri non pepciſti: filios tuos orphanos feciſti: inducere ſuper eam vis mortis cãm poſt mortem[l]: per vnũ hominẽ homicidã et reprobũ teſtem incuſare vis mortuã: qm̃ nec euãgeliũ nec vlla diuina humanaq; lex vnius teſtimonio etiã idoneo quẽpiã condemnat, vel iuſtificat[m]: quãto magis ꝑ iſtũ flagitioſiſſimũ et ſceleſtũ nec illa viua debuit cõdẽnari: nec a te poſt ei⁹ mortẽ accuſari. prius enĩ cã criminis ſubtiliter erat inueſtigãda: ⁊ tũc ſi ita fuiſſet inuenta, ſm legis tramitẽ debuit accipe vltionis vindictã. nam ſi verũ (qď abſit) fuiſſet ſicut ille adulter mentitus eſt: poſt ſeptẽ annos pnia[n] pera-

Pater filiã ſed non maritus vxorem turpiter coeuntem põt occidere.

a INter hec. ¶ Liceat. hoc licet ſm legem lombardã, ſed non ſm romanã. Pater tñ eã põt occidere in ipſo actu: ſed nõ maritus: ⁊ pater vtrũq; interficiat vno ictu. ff. ad. l. iul. de adulte. l. nec in ea. et. l. ſequenti. ignoſcitur tamẽ marito ſi vxorẽ in adulterio deprehenſam occiderit, quo ad pene mitigationem. C. ad. l. iuliaʒ ď adul. gracchus. Et not. q; lʒ lex antiqua permittat viro occidere adulterum deprehẽſum cũ adultera in domo ſua, nõ tamen in domo ſoceri: vt ff. de adulte. marito. Nouo iure tamen vbicunq; fere poteſt occidere eũ poſt tres denũciatiões factas: vt in auť. vt lice. mat. et auie. §. peñ. et vlt. colľ. viij. Nec illud etiã corrigiť p auteň. que eſt. colla. ix. vt nul. iudi. §. ſi quando. q; in alio caſu loquitur. Itẽ licet patri ſiľr detur ſm legem licentia occidẽdi: vt. ff. de adult. nec in ea. ſi tamẽ interficiat nõ excuſatur a culpa vel a peccato, licet a pena ciuili excuſetur. in criminibus ei dico ſpecialem cõceſſionẽ canonis neceſſariam quo ad culpe immunitatem. vnde cum dicať: Nõ occides xxiij. q. v. ſi non licet. nec ſpecialiter iſti excipianť a canone, ergo occidendo peccant: immo viro hoc interdicitur: vt. j. eo. admonere. vnde nõ excuſatur authoritate iuris ciuilis, ſed ⁊ dotem amittit vir, quam lucrifaceret alľas. Solus enim iudex excipitur a canone vt occidat. xxiij. q. v. cum homo. ⁊ cap. ſi homicidium.

b ¶ Gladium. Quo ad executionem. hoc ideo dico: q; impator habet illud a papa. ex̃ de elec. venerabilem.

c QUicunq;. ¶ Armis. j. de peni. diſt. v. falſas.

Pniam facere cõpelliť quis.

d ¶ Agat. Argu. quẽ poſſe cõpelli ad pniam: ſed hoc in publicis ⁊ enormibus. arg. xxij. q. j. ca. vlti.

e ¶ Seniorem. i. epiſcopũ vel alium prelatũ, vel dñm ſuum. arg. iij. q. iiij. ca. iiij. xxv. q. ij. ita nos.

ADmonere. ¶ Caſus. Hugo ſic ponit hunc caſum. Iſte Aſtulphus vxorẽ ſuã interfecit: et poſt mortem eius eam de adulterio accuſabat: volẽs filios quos ex illa habuerat, oſtendere eſſe adulterinos: et ita indignos ſucceſſione paterna. et ad hanc accuſationẽ inducebat vnum ſolum teſtem homicidã et adulterũ. Primo ergo papa redarguit eum de morte vxoris. Poſtea notat eũ de tribus: ſcʒ q; poſt mortem eius illã accuſabat: et quia per vnicũ teſtem, ⁊ eum reprobũ et criminoſum. Poſtea oſtendit ei quã pniam debeat agere: et ponit in eius optione an in monaſterio vel extra velit agere penitentiam. Predo. i. ſpoliator: quia ſpoliaſti eos matre.

f ¶ Dici. Argu. quem priuari nomine rõne criminis: iuxta illď. Si re puerís, nec nomen hře mereris. arg. xiij. q. ij. poſtq̃. ij. q. vij. §. quibus ergo. ij. q. j. ſcelus. et C. de feri. a nullo. Arg. contra. de peni. diſt. iiij. ſi ex bono. nam filij dei dicuntur qui non errant in eccleſia.

g ¶ Partem. Si. xxxj. qõ. ij. de neptis. et. xxvij. q. ij. agathoſa. ⁊ eſt argum. q; qui excipit alimenta ſibi, videtur excipere vxori: cuʒ ambo ſint vnũ corpus: et etiã filijs ⁊ ſeruiẽtibus arg. l. diſ. ſtudeat. et. ff. de vſu et habi. l. ij.

h ¶ Reſiſtẽtem. Supple maxime: q; ſi etiã reſiſteret vel inſidiareť, non ideo deberet eam interficere.

i ¶ Nõ inſidiantem. Nõ eſt hic argumẽtandũ a contrario ſenſu ꝓpter capitulũ. xxxij. q. v. quicquid.

k ¶ Predo. Non q; eos priuare poſſit. licet enĩ vxor propter adulteriũ interficiatur: dos tamen ad eius filios deuoluitur. in auť. vt lice. mat. ⁊ auie. §. ſi de adulterio. ſed quia eos ſolatio et protectione materna priuare conaris. lʒ enim regula: riter lucrifaciat dotem ob adulterium vxoris: ex̃ de doñ. inter vir. ⁊ vxo. ca. plerũq;. hoc tamen caſu non lucrifacit cum eam interficit: etiã ſi pactuʒ fecit de ea lucranda dotem. prius. ff. ſolu. matri. ſi ab hoſtibus. §. j.

l ¶ Poſt mortem. Cum crimina extinguantur morte. xxiij. diſt. quorundam. C. ſi reus vel accu. l. j. niſi ratione bonorum quis agere velit. C. eo. l. vlti. C. ſi pen. appella. mors interue. l. ij. ff. de rei ven. vtiq;.

m ¶ Vel iuſtificat. Unde non tenet. xj. q. j. quicũq;. Creditur tamen vni tanq̃ recitatori vel tanq̃ ſocio: vt. viij. q. iij. talia. lxxxvj. diſt. tanta.

n ¶ Penitentia. Argu. q; poſt peractam penitentiam et crimen purgatum poteſt quis accuſari de crimine illo: vt. xv. q. v. preſbyter. ⁊. xxv. diſ. ca. vlt. ⁊ ex̃ de ſchiſ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fraternitatis. nam perferens memorandi criminis labem ꝛc. diſtin.lx. nō negamus. ꝛ.j.q.vij. ſi quis omnem. nam per penitentiam non deſinit quis eſſe nocens. ff. de edil. edic. quis ſit fugitiuus. immo etiam poſt baptiſma poteſt de hoc accuſari. vt extra de diuor. gaudemus. i fi. Arg. ɔtra. xxiij.q. iiij. ſi illic. et. xxxij. q.j. qḋ autē. in fi. et ca. nō erit. et ca. apud. ꝛ.l. diſt. ferrum. ꝛ ex̄ de accu. de his. ff. de edili. edic. quod ita. De hoc dixi. vj. qō.j. q crimē. ꝛ ca. illi qui. Sed nonne preiudicat ſibi maritus tacēdo per ſeptenniū: cū vltra quinquennium non audiat accuſatio adulterij: vt. C. de adulte. adulter. Sed illud obtinet quo ad penā legalem: non quo ad petendum diuortium. ex̄ de ꝓcura. tue. Nūquid ergo in infinitum poteſt eam accuſare? Dicunt quidā ꝙ non vltra viginti annos: vt C. de fal. querelā. Hug. dicit ꝙ vſqꝫ ad milleſimum: et quādocūqꝫ claruerit crimia vt. lxxxj. diſt. quicunqꝫ. ꝛ diſtinc. viij. qui contempta. xxxiiij. qōe iij. ecce. Et ꝙ dicit penitentia peracta: ſed ante latam tamen ſentētiam. s̄. ꝓxi. q. v. cap. chriſtiana.

a ¶ Monaſterium. Ex hoc loco videtur ꝙ quantācūqꝫ penitētiam quis teneatur finire: ſi intret religionem, ad illam non tenetur: q2 religio ſoluit vinculum iuramenti: vt ex̄ de iureiur. peruenit. Item ſoluit votū: vt extra de vo. et voti redemp. ſcripture. Item ſoluit vinculum obedientie. xix. qō. ij. due. Licet ergo a papa ſit alicui iniunctum in penitentiā vt eat Romam, vel aliquid hmōi faciat: et intret religionem: non dicitur tranſgreſſor. ille enim dicitur tranſgredi qui deſerit maius pro minori: vt xx. q. iij. propoſitum. et. xvij. q.j. qui bona. arg. ad idem. j. de peni. diſt. j. §. his authoritatibus. et hoc Hug. concedit. Alij dicunt ꝙ tenetur adimplere quod promiſit, et quod iniunctum eſt ei in penitentia: niſi abbas diſpēſet ſecum. xviij. q. ij. ca. nullam.

b ¶ Si forte. Non ponitur dubitatiue, immo nota eſt aſſertionis, et eſt penitus ſimile de peniten. diſtinc. j. quamobrem.

c ¶ Et grauius. Uiſum enim fuit maioris pene conuerſari inter homines et hominum carere ſuffragijs, ꝙ̄ procul ab hominibus ſolatium hominum non ſentire. C. de apoſta. hi qui.

d ¶ Siceram. Per ſiceram intellige omnem potū qui inebriat: vt. xxxv. diſt. in palea. vinolentium.

cta dimittere eā per approbatam cauſam poteras ſi voluiſſes: occidere tm̄ eā nullatenus debuiſti. nō em̄ vult deus mortem pctōris, ſꝫ vt cōuertatᷣ ad pniam et viuat. Idcirco placeat tibi cōſiliū nr̄m et hoc fac qḋ melius tibi leuiuſqꝫ videri poterit. miſerere aīe tue: vt nō ſis tibimetipſi homicida. relinque q̄propter (te rogam⁹) hoc malū ſcl'm qḋ te traxit ad tam imaniſſimū pctī facin⁹: ingredere monaſteriū[a]: humiliare ſub manu abbatis: et multorū fratrū ꝑcib⁹ adiutus, obſerua cuncta ſimplici animo que tibi fuerint īperata: ſi forte[b] ignoſcat infinita dei mīa peccatis tuis, ꝛ refrigeret animā tuam priuſqꝫ crucieris ꝑpetuis flāmis. hoc leuius et melius tibi eſſe certiſſime ſcias. ſin aūt publicā pniam permanens in domo tua vel in hoc mundo vis agere: qḋ peius tibi ꝛ duri⁹ et grauius[c] eſſe non dubites: ita vt agere debeas exhortamur vt oīb⁹ dieb⁹ qb⁹ penitere debes, vinū ꝛ ſiceram[d] nō bibas carnē[e] nūqꝫ vllo tp̄e comedas preterqꝫ in paſcha, ꝛ in die natalis dn̄i: in pane et aqua ꝛ ſale pniam age: in ieiunijs ꝛ vigilijs ꝛ orationibus ꝛ eleemoſynis omni tp̄e perſeuera: armis nunqꝫ cingere[f]: nec in quolibet loco litigare[g] ꝑſumas: vxorem nunqꝫ ducere[h]: concubinam non habere: nec adulterium cōmittere audeas: in balneo nunqꝫ laueris[i]: in conuiuijs letantiū nunqꝫ te miſceas in eccleſia ſegregatus ab alijs chriſtianis poſt oſtiū ꝛ poſtes humiliter te repone: ingredientium et egredientiū ſuppliciter orōnibus cōmenda te: ꝛ cōione corporis ꝛ ſanguis domini cunctis dieb⁹ vite tue indignū te exiſtimes[k]: in vltimo tm̄ exitus vite tue die ſi merueris ꝓ viatico (ſi ſit q̇ tribuat tibi) tantūmodo venialr̄[l] vt accipias

e ¶ Carnem. Sed nunquid oua: cum ouum ſit caro liquida: vel lac, cum lac non ſit niſi ſanguis colore mutato? Dicimus ꝙ nō. ꝛ hoc vult litera illa que ſequitur, in pane et aqua: ſed tamen poteſt intelligi ꝙ hoc debeat facere in certis diebus: vt legitimis ferijs. Sed nunquid de lardo vtetᷣ? nūquid nomine carnis eſt ꝓhibitum? Uidetur ꝙ nō. ar. lxxxij. diſt. presbyter. ibi em̄ ſagimē ꝑmittitur qn̄ oua permittuntur.

Lardū an comprehendatur nomine carnis.

f ¶ Nunqꝫ cingere. Niſi conſilio ep̄i pro iuſtitia defendenda. Et eſt ſi. j. de peniten. diſ. v. falſas.

Cōc. text. i. l. repetita. ꝛ ibi Bar. C. de ero. mil. an. lib. xij.

g ¶ Litigare. h° ideo dicit: q2 apud ſeculare tribunal nō debet ſuā querimoniā diſceptando ꝓponere quiſqꝫ publice penitēs ſed eccleſiaſticum iudiciū debet adire. s̄. xj. qō. j. aliud. ſupple ergo hic, niſi in propria cauſa et coram eccleſiaſticis.

h ¶ Nunqꝫ ducere. Si tamen duxerit, tenet matrimonium. argu. s̄. eo. quicunqꝫ. Alij dicunt cōtra: vt not. j. eo. §. de penitentibus.

i ¶ Nunqꝫ laueris. Niſi de neceſſitate. de conſe. diſt. iij. peruenit.

k ¶ Exiſtimes. Ergo videtur ꝙ magis peccat qui vxorem interficit, ꝙ̄ qui matrem: quia maior penitentia imponitur hic vxoricide ꝙ̄ matricide in illo capit. latorem. quod eſt. j. ea. qōne. et ſic maius eſt crimen. argu. xxiij. q. j. non afferamus. quod concedit Hug. nam dicit ꝙ magis peccat qui ſeipſum interficit ꝙ̄ qui alium. xxiij. q. v. ſi non licet. vnde magis peccat qui partem corporis ſui interficit ꝙ̄ qui matrem. Probat hoc etiam per illam authoritatem. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adherebit vxori ſue. extra de biga. debitum. Alij dicunt ꝙ magis peccat qui matrem interficit ꝙ̄ qui vxorem: ſed quia homines proniores ſunt ad interficiendum vxores: ideo ob hoc magis puniuntur: vt ſic retrahantur a tali facinore. Unde non valet hec argumentatio: grauius puniuntur, ergo grauius peccant. Et eſt ſimile in fornicatiōe notoria. licet enim multa crimina ſint grauiora: tamen quia facilius et fedius delinquitur in hoc crimine ꝙ̄ in alijs: ideo durior pena in eo ſtatuitur. argu. xxxij. diſt. §. verum.

Uxorē occidens grauius eſt ꝙ̄ matrē. Hec rō etiā eſt i ma tre: vt ptꝫ xxxv. q. iij. §. hac auctē. ꝛ. C. de ipu. et ali. ſubſti. l. vl. in fine. Archi.

l ¶ Uenialiter. Argum. ꝙ eccleſia poteſt corpus ꝛ ſanguinem domini quibuſdam etiam in fine prohibere. Argu. xxvij. qō. j. impudicas. argu. diſtinc. l. penitentes. contra. s̄. xxvj. qōe. vj. de his. contra. s̄. ij. qōe. iij. ſi quis episcopum aut presbyterum. s̄. xiij. q. vlti. queſitum eſt.

Corp⁹ dn̄i an poſſit et i fine quibuſdam denegari.

ibi: ſm̄ precepta canonum. Ad hoc dic ꝙ quādoqꝫ illud quod iure cōmuni competit, dicitur cōcedi: reſpectu miſericordie ꝛ pietatis. argu. ſ. xj. q. iij. quoniam. ff. de vſufru. ſi extraneo. et in ceteris capi. hic ſignatis. nam vniuerſe vie domini miſericordia et veritas. Joan.

Placuit. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ ſi vxores clericorum peccauerint: eas non occidant, ſed eas cuſtodiant, ne decetero habeant licentiam peccandi, macerando eas verberibus ꝛ fame: ſed non vſqꝫ ad mortem: cum eis autem non comedāt: niſi prius vere peniteant. Sequēs. §. patet, ad quē inducit ſequens cap.

a ¶ Sanguis. id eſt peccatum. vnde illud: Sāguis ſanguinē tetigit, id eſt peccatū. xliij. diſti. ephesijs. Jo.

b ¶ Alieni. Arg. ꝙ non imputatur prelato ſubditorū malitia, ex quo ꝑ eum non ſtat quo minus corrigātur. arg. vij. q. j. §. cum autem. ſ. diſt. xliij. ephesijs. ſ. xlvij. diſtin. ca. vlt.

SI qd̄ verius. ¶ Caſ⁹. Non licet viro vxorem adulteram occidere: nec etiam ita dimittere ꝙ aliam viua ea ſuperducat: ſed ſi alterū preciſe vult facere, potius ſua viua aliaꝫ ducat ꝙ̄ ſuam occidat.

c ¶ Nō licet. Nā dicit lex ꝙ vnū delictum propter aliud non minuit penam: vt. ff. de pu. delic. l. ij. et eſt argu. ꝙ in delictis cōpēſatio non admittitur. argu. xliij. diſtin. ca. j.

d ¶ Quod non licet. Scilꝫ occidere vxorem ſuam.

e ¶ Quod non licet. Scꝫ aliā ducere ea viuente.

f ¶ Adulterium. Sic ergo permittitur minus malum vt euitet̄ maius. † ſ. xxvj. q. ij. hi qui. ſ. xxij. q. j. ca. vj. ſ. diſti. lxxij. preſbyter. ſ. proxi. qō. vij. quid in omnibus. contra. Solu. grauius eſt homicidium ꝙ̄ adulteriū: ſed ibi ‡ expone grauius, id eſt generalius. l. diſtin. quia tua. Uel turpius ratione inquinationis. xxxij. q. in coniugio. et non eſt conſilium vel preceptum quod hic dicitur: ſed eſt comparatiua permiſſio: que non excuſat a peccato.

† Sic xxij. q. j conſidera.

‡ homicidiū grauius eſt adulterio.

tibi cōcedim⁹. Sūt ꝛ alia multa q̄ tibi nimis durius et ſatis acrius erāt iuxta magnū pondus peccati infelix adijcieda: ſed ſi hec oīa q̄ tibi miſericorditer dicta ſunt, ꝑfecto corde dn̄o auxiliante feceris ꝛ cuſtodieris: cōfidim⁹ de īmenſa dei clemētia remiſſionem habiturum te tuorū peccatorū, et ſm̄ dictū iuſti boniqꝫ paſtoris reſoluet te ſctā eccl̄ia ab hoc vinculo peccati in terris: vt ꝑ ipſius gratiā qui eā ſuo ſanguine acquiſiuit, ſolutus ſis in celis. ſin autē aliter fecer̄, et ſctē mr̄is eccl̄ie tā ſalubrē admonitionē deſperer̄: ipſe tibi ſis iudex, ꝛ in laqueo diaboli quo irretitus teneris ꝑmanebis: et ſanguis[a] tuus ſuꝑ caput tuū: nos alieni[b] a cōſortio tuo, pro alioꝝ fidelium ſalute deo opitulāte oī ſolicitudine nitimur deſudare: et dn̄i miſericordiaꝫ attētius quotidie implorare.

Item Auguſtinus de adulterinis coniugijs. libro. ij.

¶ Potius vxore viuente aliā ducat quis, ꝙ̄ humanum ſanguinem fundat.

SI (qd̄ verius dr̄) non licet[c] hoī xp̄iano adulteram cōiugē occidere, ſꝫ tm̄ dimittere: qs eſt tā demēs q̄ dicat ei, fac qd̄ nō licet[d] vt liceat tibi qd̄ nō licet[e]: cū em̄ vtrūqꝫ ſm̄ legē chriſti illicituꝫ ſit, ſiue adulterā occidere, ſiue alterā ducere ea viuente: ab vtroqꝫ eſt abſtinendū: nō illicitū pro illicito faciendū. ſi em̄ factur⁹ eſt qd̄ non licet: iā faciat adulteriū[f], et nō faciat homicidiū: vt viuente vxore ſua alteram ducat, ꝛ non humanū ſanguinem fundat. ꝙ ſi eſt vtrūqꝫ nefariū, non debet alterū ꝑ alterū ꝑpetrare: ſed vtrūqꝫ vitare.

In p̄miſſis[g] authoritatibus quiqꝫ ꝓhibent̄ adulteras cōiuges ſuas occidere: ſed ꝑmittit̄ poſt ſeptem annoꝝ p̄niam eis illas dimittere. ſi autē illas interfecerint, iubent̄ ſine ſpe ꝯiugij perpetuo manere: niſi forte ꝓpter lapſū iuuenilis incontinētie ad mr̄imonia cōtrahēda eis mīa impendat̄[h]. clericis aūt cōcedit̄ ſi vxores eoꝝ peccauerint, ſine mortis acerbitate hr̄e eas in cuſtodia: ꝛ ad ieiunia eas cogere: non tn̄ vſqꝫ ad necē affligere. Uñ ī Toletano concilio primo legitur.

¶ Clerici ſi vxores eorū peccauerint, preter necē eas domi cuſtodiant, et ad ſalutaria cogant ieiunia.

PLacuit vt ſi quorūcūqꝫ clericoꝝ vxores peccauerint: ne forte licentiā[i] peccādi pl⁹ habeant, accipiāt mariti earū hanc poteſtatē[k] p̄ter necē cuſtodiendi et ligandi in domo ſua, ad ieiunia ſalutaria nō mortifera eas cogentes ita vt inuicē[l] ſibi clerici paupe

i ¶ Licentiam. Id eſt impunitatē. Simile. xlv. diſ. qui ſyncera.

k ¶ Poteſtatem. Nam ſi eam etiaꝫ male verberauerit niſi pro cauſis lege expreſſis, punitur in pecunia: quia dabit ei tertiam partem donationis quam dedit propter nuptias: vt in autenti. vt liceat ma. et auie. §. ſi quis autem. col. viij. ſi autem quis nō dedit dona. propter nuptias, punitur ī quarta parte totius ſue ſubſtantie: ſi eius ſubſtantia nō excedit ccc. aureos. ſi excedit, dabit centū aureos. C. d̄ rep. l. vl. Itē nō dico ꝙ ipſimet debeāt eis penitētiā iniūgere: †† ſed compellere vt accipiant ab alijs. Sed nunquid laicus idē poteſt de vxore ſua? Dico ꝙ non: quia non inuenio expreſſum: caſtigare tamen poteſt eam: vt notatur. ſ. vij. qōne. j. ſicut alterius. Sed quare dicit ꝙ pauperes clerici ſeruiant ſibi? Dic ꝙ reſpondet tacite obiectioni: quaſi dicat et ſi mulieres ligate non poſſunt eis ſeruire: pauperes clerici qui non poſſunt alios ſeruientes habere, ſeruiant ſibi vice mutua. Item ſecundū hugo. non poterūt illas reconciliare ſibi, niſi nollent promoueri. argu. xxxiiij. diſtinct. ſi cuius. Alij autem dicunt illum nō impediri cuius vxor cognoſcitur ab alio, ſi ipſe non conſentiat eius adulterio. vnde bene poſſunt eas reconciliare etiam quo ad carnis commercium: nec eis in aliquo preiudicatur. quod tamen intelligas ſm̄ quod di xi. ſ. xxxiiij. diſt. ſi cuius.

Uinus clericorum pecuniam quidem. iiij. ps.

†† Sꝫ hoc videas qd̄ no. xxx. q. 4. ōēs in gloſ. nō. ꝑ Arch.

‡ Scꝫ l ꝑce. ca. quid.

Additio. qd̄ dic vt plene no. iij. diſt. ca. vlt. in princ.

¶ In premiſſis. ¶ hec eſt. iij. pars. q. in qua dicit̄ quod in ſequenti cap. continetur. Jo. de fan.

g ¶ In premiſſis. Sic intellige. xxxj. q. j. hac ratione.

h ¶ Impendatur. Supra. e. interfectores.

l ¶ Ita vt inuicem. Argu. xij. q. j. dilectiſſimis. Argu. xj. q. j. ſicut enim. arg. diſt. xc. precipimus.

res auxilium ferāt,ſi ſeruitia[a] non habeāt.cum vxorib⁹ autē ipſis q̄ peccauerint,cibos[b] nō ſumāt:niſi forte ad timorē dn̄i acta penitentia reuertantur.

Nunc autē queritur quare ſacris canonib⁹ ſit inſtitutum vt poſt.vij. annos penitentes in priſtinum ſtatum reuocent̄?

De his ita ſcribit Iſidor⁹ ad Maſonem epiſcopum.

Quare ſit inſtitutum poſt ſeptem annos in priſtinum ſtatum penitentes redire.

Hoc ipſum q̄ canonū cēſura poſt.vij.annos penitētem remeare in priſtinum ſtatū precepit[c] ⁊c̄.vt in tractatu ordinādoꝝ de lapſis:nō electione ꝓprij arbitrij ſancti patres,ſʒ poti⁹ ex ſentētia diuini iudicij ſanxerūt. Nam legit̄[d] q̄ Maria ſoror Aaron ꝓphetiſſa cum detractionis aduerſus Moyſen incurriſſet delictum, illico ſtigmate lepre percuſſa eſt.cumq̄ȝ peteret Moyſes vt emūdaret̄,precepit eā dn̄s extra caſtra ſeptē dieb⁹egredi:et poſt emūdationē rurſus eam in caſtra admitti.Maria ergo ſoror Aaron,caro intelligit̄ ſacerdotis:q̄ dum ſuperbie dedita,ſordidiſſimis cogitationum maculat̄ cōtagijs extra caſtra ſeptē dieb⁹,hoc eſt extra collegiū ſancte eccl'ie.vij.annis ꝓijciat̄:vt poſt emūdationē vitiorū loci vel priſtine dignitat̄ recipiat meritum.et poſt pauca.

In fine autē ep'le hoc adijciēdum putaui,vt q̄tieſcūq̄ȝ in geſtis ꝯciliorum diſcors ſentētia inuenit̄,illi⁹ ſentētia magis teneat̄,cuius antiquior[e] ⁊ potior extat authoritas. Hoc autem q̄ȝq̄ȝ de ſacerdotib⁹ videat̄ ſpecial'r dictū,gn̄al'r tn̄ de oīb⁹ penitētib⁹ opʒ intelligi.ad imitationē nāq̄ȝ illi⁹ dn̄ice ſententie Dauid de adulterio[f] ⁊ homicidio reprehēſ⁹,vni⁹ hebdomade ieiuniū i ſatiſfactionē admiſſi ſceler̄ deo legitur obtuliſſe. Hic etiā eccl'iaſtica ꝯſuetudie eſt vſurpatū[g] vt maioꝝ[h] criminū penitētia.vij.annoꝝ ſpatio ꝯcludat̄:niſi vel officij excellentia[i],vel criminum magnitudo vulgarē ꝯſuetudinē excedens (veluti dū ꝯtra naturā humane ſocietat̄ parētib⁹,vel liber̄, vel alijs eiuſmodi ꝑſonis impudice adherem⁹:vel dū relicto naturali vſu cōtra naturā more ſodomitico fornicamur,vel vſq̄ȝ ad coitum brutoꝝ animalium prolabimur)premiſſum ſpatium tranſcendere cogat.

De penitētib⁹[k] quoq̄ȝ querit̄

a ¶ Si ſeruitia. Id eſt ſeruientes.

b ¶ Cibos. Et eſt hoc ꝓpter enormitatē delicti:tamen ipſam excōmunicatā non debet vitare, † xj.q.iij. quoniā multos.quod forte falſum eſt.

¶ Nūc autē. ¶ Hec eſt.v.pars.q.in qua dicit̄ qd̄ hic ⁊ in ſequē.ca.continet̄. Io.de fan.

Hoc ipſum. ¶ Caſus. Q: peccator poſt ſeptēnē penitētiā ad priſtinū ſtatum reſtituitur,hoc non ex carnali arbitrio,ſʒ ex diuina ſententia ſancti p̄res ſanxerunt.qd̄ ꝓbat̄ exēplo ſororis Aaron que propter murmurationem quaʒ fecit aduerſ⁹ Moyſen,eiecta fuit extra caſtra ſeptem dieb⁹, vt mūdaretur: ꝑ qd̄ notat̄ q̄ ſeptē annis dʒ aliquis penitere anteq̄ȝ in ſtatū priſtinum reuertat̄. In ſcd̄a parte dr̄ q̄ cū in geſtis conciliorū diuerſa inuenit̄ ſententia vel opinio:illius ſentētia teneatur cui⁹ antiquior et potior extat authoritas. Secūda ibi:In fine autem epiſtole.

c ¶ Precepit. Id eſt permiſit poſt ſeptem annos.ſ̄.diſtin.lxxxij. preſbyter contra.ſed varietas canonuʒ eſt in penis infligendis,⁊ penitētie ſūt arbitrarie:vt.xxvj q.vij.tempora. et in his minor penitentia eſt amplectenda.ff.de arbi. diem proferre.§.ſi plures.⁊.l.non diſtinguemus.in p̄n. et diſt.l.eos vero.

d ¶ Nā legit̄. Licet olim peccatū murmurationis non mulctaret̄ morte:hodie tn̄ repellit (vt dicit Hu.)a ꝓmotāſeptētione:arg.xc,diſt.alien⁹.qr nec oīa nec ſola ⁊c̄.vt notaui. liiij.diſt.multos. Hic inſerit̄ vna ratio q̄re ſeptēnis penitētia imponat̄:qr Maria ⁊c̄. Theologi aliter aſſignant: vt ſicut ꝓpter peccatū ſeptiformis ſpirit⁹ ſancti gratiam amiſit,ita per penitētiā ſeptēne eam recuperet.

e ¶ Cuius antiquior. Simile.ſ̄.l,diſt.dn̄o ſancto.in fi. vbi de hoc dixi.

¶ Hoc autē q̄ȝq̄ȝ. ¶ Caſus. Dicit Gratian⁹ q̄ lʒ videat̄ dictū q̄ ſacerdotes ſpecial'r debeāt facere ſeptēnē penitentiā:hoc tamē generaliter ad omnes extēdit̄:vt ꝓbat̄ exemplo Dauid qui ad imitationē dn̄i ſententie de adulterio ⁊ homicidio,ſeptem diebus penituit.vnde poſtea eccleſia habuit in vſu vt ꝑ mortali peccato ſeptēnis penitentia fieret:niſi enormitas delicti vel dignitas officij maiorem fieri exigat. In ſequenti autem.§.dicit q̄ penitentes matrimonia ꝯtrahere prohibentur:⁊ ad hoc inducit ſequens ca.dominice ſententie Maria ſcilicet:vt.ſ̄.ca. proximo.

f ¶ Dauid de adulterio. Legit̄ i libro Regum.ij.capi.xij. q̄ Nathan ꝓpheta cū redargueret Dauid de adulterio ⁊ homicidio,deſcēdit de ſolio,et grauiter eſt ꝯtrit⁹:⁊ dixit Nathan. Tranſtulit dominus peccatuʒ tuū:veruntamē filius qui natus eſt morietur. Percuſſit ergo dn̄s paruulum vſq̄ȝ ad vite deſperationem, et pro paruulo ieiunauit Dauid,et noluit ꝯſolari. Accidit autem die ſeptimo vt moreret̄ infans:et videns Dauid ſeruos vlulantes,intellexit q̄ mortuus eſſet:qui lota facie et mutata veſte, intrauit domum dn̄i,⁊ adorauit:et exhilaratus,redijt domum ſuam.

g ¶ Uſurpatū. i. vſu habitum.

h ¶ Ut maiorum. Supra.xxij.q.j.ꝑdicandum.

i ¶ Excellentia. Ut.ſ̄.lxxxij.diſtin. preſbyter.et.xxij. q.j.deuotā.ſ̄.xxiij q.j.ſi quis dederit. tamen omnia iſta ſunt in arbitrio ſacerdotis.xxvj.q.vij. tempora. Unde canones non ponunt menſuram penitētie:ſed omnia hec arbitrio ſacerdotis relinquunt̄:vt.j.de peni.diſt,j.menſuram.

¶ De penitentibus quoq̄ȝ. ¶ Hec eſt ſexta pars queſtionis in qua queritur vtrum penitentes ſolenniter poſſunt contrahere? Et dic q̄ non debent,niſi eſſent iuuenes:ſi tamen contrahunt,tenet matrimonium. Joannes de fan.

k ¶ De penitentibus. Hic mouet magiſter quandā incidentem queſtionem:an poſt ſolennem penitētiam poſſit contrahi matrimonium? Et tres ſunt opiniones de ſolēniter penitentibus. Quidam dicunt q̄ nullus ſolēniter penitens poteſt contrahere niſi ex diſpenſatione.j.eo.an moniti,quia intelligunt vouiſſe,⁊ ſic intelligunt capitu.j. Ꝯhere.

[Left margin notes:] † Idem ſentit h.l.cui⁹ initium iſta glo.de.hoc no.xxvij.q.j.de fi. ſta. Ar. — x.ps. — iiij.ps. — Nue.xij.c. — † Sup hoc videas qd̄ not.xxx.q.j.oēs in glo.nō not.⁊c. Arch. — Penitē: aſeptētione: no eſt ꝑ mortalia ipo: nēda.

[Right margin notes:] Additio. — ij.Re.xij. — Penitētie menſura ꝑ canones nō ponit̄. — Penitens ſolēniter an poſſit poſtea mr̄imoniū ꝯhere.

eo.de his,penitens em̄ ſemper viuit ſub regula eccleſiaſtica: vt de pe.diſt.v.cōtrarium. h.vero dicit ꝙ quilibet penitēs poteſt ꝯtrahere,niſi tantū in tribus caſibus: puta pro vxoricidio: vel niſi iniunctum hoc ſit ei nomine penitentie: vel pro raptu ſponſe alterius,vel pro inceſtu. Adhuc tamen excipit adoleſcentes qui (vt dicit) de iure cōi poſſunt contrahere. Ideo autem in tribus his caſibus prohibet̄: quia in his contaminatur matrimoniū. Alij tamē ponunt quinqꝫ caſus in quibus poſt ſolennem penitētiam non licet contrahere. vnus eſt pro inceſtu: vt.xxxij.q.vij.ſi quis vidua. Item pro vxoricidio.ſ.eo.interfectores. Item ꝓ raptu ſpōſe alterius.xxvij.q.ij.ſtatutū.nec cōtradicit.xxxvj.q.ij.tria. Nam ibi illa nō erat ſpōſa. Item pro concubitu cum moniali.xxvij.qō.j.vt lex. Itē pro homicidio pſbyteri: vt ex̄ de peni.& re.q̄ preſbyterum. Item ꝓ eo ꝙ doloſe ſuſcepit filium de ſacro fonte.xxx.qōe.j.de eo. Et dicunt quidam ꝙ ſi iſti contrahāt nō tenet matrimoniū,ar.ſ.eo.interfectores. Si tamen tales ſint q̄ nō poſſunt cōtinere,de licētia epi poſſūt cōtrahere,& conſenſus epi facit matrimoniū taliū tenere: vt.j.e.ca.vlt. Alij dicunt matrimonium talium tenere,licet prohibeāt̄ur contrahere,niſi apponat̄ in conſtitutione ꝙ ſi cōtraxerint ſeparentur. † quod credo verum.ad hoc facit ex̄ de preben.ca.dilecto.

Canon penitentialis.

an eis general̄r poſt penitētiā peractā cōiugia cōcedant̄. generaliter em̄ canonica authoritate ꝓhibent̄ penitētes ad ſecularē militiam redire,vel matrimonia contrahere.

Unde Siricius papa.

¶ Penitētes matrimonia cōtrahere prohibentur.

De his vero non incongrue dilectio tua ſedez apoſtolicam credidit conſulendam q̄ acta penitētia tanq̄ canes & ſues ad vomit⁹ priſtinos & volutabra redeuntes: & militie[a] cingulū,& lubricas voluptates,& noua coniugia,et inhibitos denuo appetiuere concubitus: quoꝝ improfeſſam continentiā generati poſt abſolutionē filij ꝓdiderunt[b]: de quibus qꝛ iam ſuffugiū nō habēt penitēdi,id duxim⁹ decernendū,vt ſola intra eccleſiā fidelibus oratione iungant̄: [c] ſacris myſterioꝝ celebritatib⁹ (q̄uis nō mereant̄) interſint: a dominice autē mēſe ꝯuiuio ſegregent̄ vt hac ſaltem diſtrictione correcti,& ipſi in ſe ſua errata caſtigēt,& alijs exēplū tribuāt q̄ten⁹ ab obſcenis cupiditatib⁹ retrahant̄: qb⁹ tn̄ (qm̄ carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere cū ad dominū ceperit proficiſci,per cōmunionis gratiā volum⁹ ſubueniri: quā formā et circa mulieres[d] q̄ ſe poſt penitentiā talib⁹ pollutionib⁹ deuinxerunt,eſſe ſeruandam cenſem⁹. Sed quia timore ſoluendi coniugij nonnulli ad penitentiā accedere differūt,vel ꝓpter lapſum adoleſcētie quē formidant,penitētie remediū ſuſcipere negligūt: ideo authoritate canonica permittit̄ eis,vel contracta matrimonia retinere,vel alia contrahere[e].

Unde Leo papa galerio epō Tripolitano ſcribit.

¶ Ex indulgentia coniugia poſt penitentiam legitimā nō negentur.

Audiuimus[f] a quibuſdā ꝙ in veſtris dioceſibus ac finib⁹ chriſtianoꝝ cet⁹ leui occaſione ſe ſubtrahunt penitētie iugo,dicētes ꝙ ſi penitentiā agim⁹,ꝯiugij debemus relinquere copulam. in quo errant,& de veritatis calle diſcedūt: qꝛ ꝓ oīb⁹ illicitꝫ penitentiā vnuſqſqꝫ Chriſti nominis cultor ſuſtinere ac peragere ſummopere dꝫ dicēte dn̄o: Penitētiā agite,appropinquabit em̄ regnū celoꝝ. ꝯiugiū vero legitimū nulli orthodoxoꝝ penitētiā ſuſtinēti ſoluere lꝫ,& infra.

¶ Adh⁹ facit expreſſe qō le.et no.ex̄ d deſpō.ipu.ad diſſoluē dū.in fi.Archi.

De his. ¶ Caſus. Quidā poſt acceptā ſolēnē penitentiā ad militiā redeūt ſecularē. Alij viuūt incontinenter,vt per filios male genitos apparet: de quib⁹ ita ſtatuit̄ vt q̄uis non poſſint iterum ſolēniter penitere: tamen eccleſias intrant,& admittunt̄ ad ſacramētū: ſed nō ad communionē niſi in fine vite. Quod autē de viris dicitur,eſt de mulieribus ſimiliter intelligendum. | Improfeſſam.i.male profeſſam.

¶ De his. hoc ca.poteſt intelligi de penitente ſolenniter pro aliquo predictorum criminum,et tunc dic improfeſſam.i.incontinentiam male profeſſam.i.non ſeruatā. Et ꝙ poſtea dicit non habēt ſuffugium penitendi: verū eſt ꝙ ſolēnis penitētia non iteratur.l.diſt.§.poteſt.licet Gra.innuat ꝯtrariū.j.de pe.diſt.iij.§.ex perſona. Poteſt etiā hoc ca.intelligi de his q̄ votum emiſerunt,& poſt cōtraxerunt,nec tenuit matrimonium,& tunc dicit improfeſſam.i.male ꝓfeſſam. Et dic ꝙ non habēt ſuffugiū penitendi.i.contra ꝓfeſſionem ſuam veniendi. omnia alia plana ſunt.

a ¶ Et militie.ſꝫ nunquid ita generaliter verū eſt ꝙ ſolēniter penitens non debeat redire ad cingulum militie? Dicunt quidā hoc eſſe cōſilij: non autem precepti. et ita intelligunt de pe.diſtin.v.falſas. hoc alij intelligūt in eo caſu tantum cū eis hoc iniungit̄ in penitētia. Alij dicunt iſtud tantū eſſe intelligēdū quādo agit penitētiam ſolēnem pro crimine in militia cōmiſſo: & hoc innuit illō ca.falſas. †

Penitēs ſolēniter an poſſit ad honorē redire.

† hic ad de ꝙ no.l.diſt.ſi q̄s poſt.

b ¶ Prodiderūt. Simile.lxxxij.diſt.ꝓpoſuiſti.ſ.di.xxviij.priuſq̄.C.de epi.audiē.nemo.

c ¶ Iungantur. De peni.diſt.v.ſi q̄ vero.

d ¶ Et circa mulieres. Arg.ꝙ ſolēnis penitētia ita iniūgit̄ feminis ſicut & viris.ar.l.diſt.penitentes.j.e.q.antiqui.& q.v.penitentiā.ſ.xxvij.q.j.virginib⁹.& ca.ſi q̄s ſacro.j.eo.ca.j.

Mat.iij.a.

¶ Sed quia. ¶ Caſus. Iſte.§.reſpicit ſuperiorē.§.vel ca.ꝓrimū ſequens. Dicitur ergo hic ꝙ quidam timebāt ne ſi ſolenniter peniterent,diſſolueretur coniugium,vel ne amplius poſſent contrahere cum eſſent adoleſcētes,et ſic non penitebant: & ideo ſtatutū fuit vt poſſint in matrimonio contracto & cum alijs de nouo contrahere.& ad hoc inducit ſeq.ca.

e ¶ Contrahere. Quantum ad hoc vt vtatur matrimonio iam contracto,non eſt permiſſio: licet forte ita intellexit Gratia.

Audiuim⁹. ¶ Caſus. Quidā ſtulti erāt in falſa opinione vt ſi penitētiam agerēt,oporteret eos vxores habitas relinquere. Precepit ergo Leo vt penitentiam agant,& vxores relinquere non teneantur.

f ¶ Audiuim⁹. Si hoc.c.intelligas de ꝓuata penitētia

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

planũ eſt.ſi de publica,tũc loquitur de mrimonio iã ɔcto.

In adoleſcentia.¶ Caſus. Dicit̃ hic ꝙ ſi quis adoleſcẽs pro aliquo periculo imminente ſolennẽ egerit pniam:et poſtea ꝑpter lapſum carnis vxorem duxerit: nec ipſum condemnamus,nec regulã ſic faciendi in alijs cõſtituimus.

d ¶ Regulam. Finis huius ca.facit pro his qui dicunt ꝙ nec etiam iuuenis ɔhere põt:arg.ſ.eo.interfectores. h.vero Lau.ꝛ Mar.qui dicũt ꝙ iuuenis de iure cõi poteſt cõtrahere:exponũt literã,non regulã ɔſtituimus.i. non dicimus aliquid qđ erat ius cõe ante hoc:immo contra ius cõe:quia de iure cõi nec adoleſcẽs poterat ɔtrahere ante hoc.

a ¶ In adoleſcẽtia. hoc ca.dupl'r põt itelligi. Primo de eo ſoluto q̃ egit ſolennem penitentiam pro aliquo dictorũ criminũ:poſt cõtrahit.et ſm hoc facit ſta.mentionem de hoc.ſ.eo.interfectores. nec fit mẽtio de hoc.j.eo.antiqui.ſed de alia conſtitutione Leonis quam non habemus:cũ illud antiqui.de coniuncto in matrimonio intelligat̃ qui tale quid commiſit propter qđ egit ſolennem pniam pro aliquo predictoꝝ criminum: de quo ibi dicitur ꝙ debet vti vxore ſua quouſqꝫ poſſit ſeruare continentiam. Uel põt intelligi de iam cõiuncto:ꝛ ſm hoc fit de hoc mentio.j.e.antiqui.ſꝫ de qua fit mentio.ſ.e.interfectores.iteruꝫ neſcim⁹. Secũdus caſus repugnat illi litere copulã vxoris elegerit:ſed expone ibi.i.exegerit carnale debitum. poſſet tñ intelligi illud ca.antiqui.et illud interfectores, ꝙ facerent ambo mentionem de hoc ca.in adoleſcẽtia. ita ſcꝫ qđ illud antiqui.itelligatur de coniungẽdi.ꝛ ſm hoc lr̃a poſita in ca.antiqui.ita dꝫ exponi:cõiugatus.i.cõiungẽdus redeat ad priſtinũ cõiugiũ, id eſt cõtrahat cõiugiũ qđ antea ɔtrahere potuiſſet iure ſi non peccaſſet:ſed nunc ex diſpenſatione. Jo.

Caligo dicitur vmbra nebula de ſpiſſitudine aeris facta: dicta ꝙ nubis aeris caligine ſignatur ſi̇ē caligare.i.obſcurare.et caligi noſus. pa.

viij.ps Canon pniat.

Sacris eos vos expedit eloquijs edocere,vt ab erroꝛis eripiantur caligine: et licitis copulationibus iuncti de omnibus illicitis penitentiam agere procurent.

Item Leo papa quartus.

¶ Propter lapſum iuuenilis incontinentie non negẽtur penitentibus licita coniugia.

In adoleſcentia[a] conſtitutus ſi vigẽte aut metu mortis[b],aut captiuitatis periculo,pniam[c] geſſerit,et poſt ea timẽs lapſum incõtinentie iuuenilis,copulam vxoꝛis elegerit,ne crimen foꝛnicationis incurreret:rem videtur feciſſe venialem:ſi preter cõiugẽ nullam om̃ino cognouerit:in quo tamẽ regulã[d] nõ cõſtituimus: ſed quid ſit tolerabili⁹ eſtimamus[e]. Item Nicolaus papa Radulpho epõ ſancte eccleſie argentee Retenſis.

¶ Hec eſt pnia imponenda ei qui matrem occiderit.

Latoꝛem preſentiũ matricidam eſſe cognouimus:cui p̃cipimus vt ſub pnie iugo ꝑmaneat:ita vt ꝑ annuꝫ integrũ eccleſiã nõ ingrediat̃ ſed ante foꝛes baſilice ſtans, oꝛans ꝛ depꝛecans deum pſeueret:qualiter tanto eripiatur piaculo cõpleto vero anni circulo,introeundi in eccleſiã licentiã habeat:tñ iter audientes ſtet:ſed nondũ cõicet completis autẽ triũ annoꝛũ curriculis,ſacre cõionis ei gr̃a concedat̃:oblationes vero nõ offerat niſi[f] prius alioꝛũ ſeptẽ annoꝛum curricula expleantur. His aũt oĩb⁹ annis atqꝫ tpibus carnẽ nõ mãducet:nec vinum bibere p̃ſumat: exceptis feſtiuis dieb⁹ atqꝫ dñicis: et a paſcha vſqꝫ ad pentecoſtẽ. Et quocũqꝫ ire voluerit,nullo vehiculo deducatur, ſꝫ pedibus pꝛoficiſcatur:arma[g] nõ ſumat niſi contra paganos. Jeiunet aũt tribus diebus per hebdomadã vſqꝫ ad veſperã[h]:a propria ac legitima cõiuge non ſeparet̃:ne in foꝛnicationis voꝛaginẽ coꝛruat: qđ ne fiat optamus. Si aũt ante annoꝛũ triũ curſum finis vite illius appꝛopinq̃uerit,coꝛpis et ſanguinis dñi nr̃i ꝑticeps fiat.ſin autẽ vt ſupꝛa ſtatuim⁹ efficiat̃.tñ ſi illius cõuerſionẽ[i],et lachꝛymarum fontẽ in omnibus videritis floꝛidis actionibus et optimis operib⁹ pullulare:humanius circa eũ ſolicitudo peruigil appareat,mitiſqꝫ in oĩbus demonſtretur. Item.

¶ Poſt dignã pniam adoleſcetib⁹ ꝑmittũt̃ licita cõiugia.

Si qs cũ duab⁹ ſoroꝛib⁹ fuerit foꝛnicat⁹ aut cuꝫ

e ¶ Eſtimamus. Conſtituendo ſcilꝫ qđ modo tolerabilius eſt ꝙ̃ eius contrariũ conſtituẽdo cõtra ius cõmune. — et hoc etiaꝫ dt h.ꝛ Jo an.d.f.

Latorem preſentiũ. ¶ Hec eſt.vij.pars queſtionis in qua dicit̃ qual'r punit̃ mr̃icida. Jo.de fan.

¶ Caſus. Iſte matrem interfecerat: nunc papa in hoc ca.imponit ei penitentiam. Uel oſtendit quã penitentiã epũs ſuus debeat ei imponere.

f ¶ Niſi prius. Arg.cõceſſo maioꝛi inhiberi minus: argu.l.diſt.ca.placuit.ar.xvij.q.iiij. miroꝛ.et ex̃ de toꝛnea.ca.j.Arg.contra.xcv.diſt.illud. ꝛ qui indignus eſt minoꝛe, et maioꝛi. ff.de ſena.qui indignus.et cui interdicitur pomeriũ ciuitatis,ꝛ ipſa ciuitas.ff.de ſeruis expoꝛ.cui.

Pomerio interdicto interdicitur ciuitas.

g ¶ Arma.amittit ergo feudũ,cuꝫ dominũ iuuare nõ poſſit:ꝛ ſibi hoc imputet:q̃a ex culpa ſua hoc damnũ incurrit.xv.q̃õe.j.ſane,arg.xvij.q.iiij. vxoꝛ.ff.de reg.iur. quod quis ex culpa.ꝛ hoc eſt verum:niſi tale ſit feudum in quo per aliũ ſeruire poſſit.tunc eñ ſeruiat ꝑ ſubſtitutum.C.de epiſ.ꝛ cle.quiſquis.ꝛ.xciiij.diſt.valde.

viij.ps

Uaſallus põt ſeruire qñqꝫ ꝑ ſubſtitutum.

h ¶ Ad veſperam.j.de conſe.diſt.j.ſolent. Jo.

i ¶ Conuerſionẽ. Poteſt ergo epũs cauſa cognita relaxare de pnia quam papa impoſuit.eadem ratione ꝛ clericus de ea quã epũs impoſuit. ſed dic ꝙ papa licentiam dedit de hoc. Item nũquid ille cui papa penitẽtiam impoſuit poteſt ingredi monaſterium?ſic.arg.ſ.eo.admonere,et de peni.diſt.v.ſi quis.

Pniam a papa impoſitã põt epũs ex cã relaxare.

Si quis cum duabus. ¶ Hec eſt.viij.pars.q.in qua pꝛobat ꝙ omnes inceſtuoſi et homicide ſi cõtrahãt tenet matrimonium. Jo.de fan.

a ¶ In adoleſcentia. Argu.ꝙ ratione etatis facilius diſpenſatur.l.diſt.penitentes.xxxv.q.vj.ſi duo.

b ¶ Metu mortis. Cum volebat eſſe in bello,non intellige pro infirmitate.arg.xxvj.q.vij.ca.j.

c ¶ Penitentiam.i.nõ expleant̃ ſeptem anni cõputato primo ex quo penitens cepit agere penitentiam.

c ¶ Penitentiam. Arg.contra.ſ.l.diſt.penitentes. Ibi eñ dr̃ ꝙ ſolẽnis pnia non de facili iuuenibus imponẽda eſt.non eſt contra:q: illud bene concedo. Jo.

Penitẽtia ſolẽnis non de facili iuuenib⁹ imponit̃.

Inceſtuoſus an poſſit mrīmoniū ɔtrahere.

a ¶ Penitentiam. Hec eſt opinio quorundā: φ quilibet inceſtus (niſi in adoleſcēte) impedit matrimoniū. xxxiij. q.ij. ca. penul. Poteſt tamen epš dare licētiam inceſtuoſo vt contrahat diſpenſatiue. al's cōtrahendo nihil agit. veruntamen videat epš cum quo diſpenſet: quia cū eo tm̄ debet diſpenſare qui ɔtinere non pōt. Sed qualiter conſtabit hoc epo? per famā vicinorum. extra qui cleri. vel vo. ſignificauit.

homicidium. immo et per maleficiū corpus viri efficitur principis. arg. ff. de capi. dimi. per totum.

Antiqui. ¶ Hec eſt. x. pars queſtionis, in qua Gratianus redit ad penitentes. Jo. de fan.

¶ Caſus. Si quis coniugatus ſolēniter egerit pniam: ſi cōtinere nō pōt, ad cōiugium priſtinū reuertatur, donec erit in etate in qua poterit meli⁹ continere. Idem dicendum eſt de penitēte vxore: qđ quidē ex indulgentia eſt ſtatutum: et ſi penitens ſupuiuerit nō contraheret: alius vero ſic.

his pſonis de quibus ſctā ſcriptura phibet: ſi dignā egerit pniam[a], et caſtitatis nō valuerit cōtinētiam ſuſtinere, liceat ei legitimā in coniugio vxorē[b] accipere. ſimiliter et mulieri que tali fuerit ſcelere lapſa vt fornicationis nō perducatur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus ſolummodo ſtatuimus. Item.

¶ Puniatur qui hec crimina committit: nō tamen legitimam dimittat vxorem.

Si qs cū mre fornicat⁹ fuerit ſpūali anathematis (vt ſcitis) percutitur[c] ictib⁹ ſimiliter[d] autē et illū pcutere pmulgamus, qui cū ea quā de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa quā ante epm tenuerit cū ſacro chriſmate fuerit vncta, fornicatiōis ppetrauerit ſcelus: legitimā tm̄ ſi habuit non dimittat vxorem.

Quos em̄[e] de⁹ cōiūxit, iudex ſua authoritate ſeparare non debet: quamquam Iſidorus hoc aliter[f] intelligat dicens.

¶ Nō homo ſeparat quos pena condemnat.

Quos de⁹ cōiūxit, homo non ſeparet. q̄ris quō? ſubaudi, violenter, ſine lege, abſqȝ rōne[g], quos de⁹ cōiūxit homo nō ſeparet. non em̄[h] homo ſeparat quos pena condē nat: quos reat⁹ accuſat: quos maleficiū coarctat. Uerū ex hoc pro his dictū intelligit, quos iudices ſeculi pro ſuis ſceleribus legū ſeueritate percellūt quos vel morte puniūt: vel deportari iubent. Item ex cōcil. Tole. viij.

¶ De eodem.

Antiqui[i] et ſanctiſſimi Leonis pape hec eſt ſententia[k]: vt is qui in etatis adoleſcētia poſitus dum mortis formidat occaſum: ſi peruenerit ad penitentie remedium: ſi coniugatus forte fuerit incontinēs, ne poſtea adulterij lapſum incurrat, redeat ad coniugiū priſtinū, quouſqȝ poſſit adipiſci tpis maturitate continentie ſtatum: quod nos vt de viris, ita et de feminis eq̊ modo cenſemus: non quidem hoc generaliter[l] et canonice eſt preceptum: ſed conſtat vobis p humana fragilitate indultum[m]: ea dūtaxat ratione, vt ſi is qui penitētie nō eſt legibus deditus, antea ab hac vita deceſſerit q̄ȝ ex cōi conſenſu ad cōtinentiā vnus eorum[n] fuerit regreſſus, ſuperſtiti[o] non liceat denuo trāſire[p] ad vxoris amplexus. ſi autem illius vita ſuperſtes extiterit, qui non acceperit abſolutionem[q] penitentis, nubat ſi ſe continere non poteſt: et alterius conſortio fruatur vxoris: quod in vtroqȝ ſexu pari modo a nobis manifeſtum eſt eſſe decretum, ita videlicet[r] vt in omnibus ſacerdotis expectetur ordinatio[ſ]: vt iuxta quod etatē aptam perſpexerit, penitentie abſolutiōis tribuat legem.

b ¶ Uxorem. Supra. xxvij. q. ij. qui dormierit. cōtra. ſ. proxi. q. vij. concubuiſti. cōtra. Sol. hic ignorans, ibi ſciens fuit. Uel hic loquit de illis quarū neutra fuit vxor vel ſponſa. h. ſed hec ſolutio reprobat p illud. ī. xxxv. q. iij. ſi quis cū matre. q: illud de ſimplici fornicatiōe intelligitur: quod patet. xxxiij. q. ij. §. ð ſimpliciter. Uel hic de diſpēſatione eccleſie, vel lenitate miſericordie: ibi de rigore.

Si quis. &c.

c ¶ Percutitur. Niſi admonitus peniteret, xj. q. iij. certum.

d ¶ Similiter. xxx. q. j. omnis. argu. l. diſt. ponderet.

¶ Quod ei. ¶ Hec eſt. ix. pars qōnis: ſm Jo. de fan.

e ¶ Quos enim. Gra. nō intelligēs cap. ſequens deceptus eſt: argu. illi⁹ capit. xxxiij. q. ij. ſi quis neceſſitate. et C. de repu. l. j. ſubuertit hoc ca. et §. ſequen. ac ſi eſſet alia cauſa pter fornicationem pp̄ter quam quis ab vxore valeat ſeparari vt deportatio.

i ¶ Antiqui. Si intelligas hoc cap. de matrimonio cōtracto, tunc eſt hic arg. pro illis qui dicunt φ ſolenniter penitens intelligitur vouere. Si intelligas de matrimonio ɔhēdo, tūc expone redeat ad priſtinū cōiugiū. i. quod cōtraxit poſt penitentiā: a quo p ſuggeſtionem aliquorum receſſerat. Item habes hic φ q̄nqȝ diſpēſatur in vno matrimonio, nō tamen in ſecūdo: ſicut qȝ i vno diſpēſat in vno ordine, non tamen in alio: tamen in ſecūdo: vt. xij. diſt. in ſecūdo. nos cōſuetudinē.

k ¶ Sententia. i. cōſtitutio. Sȝ vbi ſit dixi. ſ. c. in adoleſcentia.

l ¶ Generaliter. Id eſt non φ ante hoc eſſet ius commune, put dixi in ca. in adoleſcētia.

m ¶ Indultū. A Leone papa.

n ¶ Un⁹ eorum. Penitens ſcilicet.

o ¶ Superſtiti. Id eſt penitenti.

p ¶ Transire. argu. φ ſublato impedimento id debet fieri qđ eo impediebatur ne fieret.

f ¶ Hoc aliter. Nō eſt verum φ aliter: ſed hoc dicit vt indicat ſequens capitulum.

Quos deus. ¶ Caſus. Homo ſine ratione ſeparare non poteſt quos deus coniunxit: vbi vero lex occidit: non ſeparat homo, ſed lex.

g ¶ Abſqȝ rōne. Per hoc ca. ſolue gn̄ale illud. xxxj. q. j. quod ſi dormierit. et. ij. q. v. conſuluiſti.

h ¶ Non em̄ homo ſeparat, ſed lex. Sile. xxiij. qō. v. ſi

q ¶ Abſolutionem. Id eſt penitētiam per quam habet abſolutionem. i. quia non peccauerit.

r ¶ Ita videlicet. Id eſt in adoleſcentibus.

ſ ¶ Ordinatio. Nota φ ordinatio iſta attenditur circa hoc vtrum adoleſcentibus debeat indici penitētia ſolennis: non vtrum debeant contrahere: quia de iure cōmuni poſſunt: vt. ſ. eo. in adoleſcentia.

Chaos ē cōfuſio rerū. chaos greci dicūt mariaȝ celi et terre cōfuſam: ſm Papinia.

ix. ps.

x. ps.

Diſpē. in vno matrimonio, nō ſat qn̄: tm̄ in ſecūdo.

Arg. ad hoc xxj. qō. vij. qui cunqȝ. vbi dixi de hoc.

Ut xxij. diſ. erubeſcāt. et ca. ſetiatim. penitē: tia circa multa eſt attēdenda. Et eſt cō. ti. ſignificatur.

His breuiter. ¶ Caſus. Poſt incidētes queſtiones ꝓponit hic magiſter tertiā queſtionē in qua queritur an ſola cordis contritione abſq; operis ſatiſfactione, ⁊ oris confeſſione dimittatur peccatū? Et ad hāc queſtionem inſolito more pertractat, occaſione cuius tractatū de penitētia pluriū interſerit: quē in ſeptē diſtinctiones diuidendo diſpoſuit. Allegat autem Gratia. in hac queſtiōe vel diſtinctione prima alternatim ꝑ vtraq; parte: et tandem ipſam inſolutā dimittit, vt arbitrio prudi lectoris terminetur. In hac igitur diſtinctiōe tractatur an ſola cordis contritione dimittātur peccata. Et poteſt dici ꝙ ſic dei gratia interueniēte: neceſſaria tamen eſt poſtea oris confeſſio, ⁊ operis ſatiſfactio ſi fieri poſſit. alioquin peccat mortaliter ex contemptu qui hoc nō facit. In ſecūda queritur an charitas ſemel habita poſſit amitti, vel non. In tertia tractatur vtrum penitentia ſit iteranda. In quarta an peccata dimiſſa redeant. In quinta que ſint conſideranda circa penitentiā imponendam. In ſexta tractatur cui facienda ſit confeſſio. In ſeptima an penitentia timore mortis accepta ſit vtilis. Primo ergo probat ꝙ ſola contritione peccata dimittantur. Et ad hoc inducit ſequen. ca.

¶ Tractatus de penitentia.

¶ Queſtio. iij.

His breuiter decurſis in quibus extra negocij finē aliquātulum [a] euagati ſumus: ad ꝓpoſite cauſe tertiā queſtionē pertractandam (qua queritur,

¶ Diſtinctio .j.

Vtrum [b] ſola cordis cōtritione, ⁊ ſecreta [c] ſatiſfactione abſq; oris cōfeſſione quis poſſit deo ſatiſfacere) redeamus. Sunt [d] enim qui dicunt quemlibet criminis veniam ſine confeſſione facta eccleſie, ⁊ ſacerdotali iudicio poſſe promereri.

Item illud Ambroſij ſuper Lucam.

ſtin. due. Modus agēdi talis eſt. In prima diſt. tractatur an ſola cordis ꝯtritio deleat peccatum, vel confeſſio poſt contritionem. Baz. dixit ꝙ ſola cordis ꝯtritio non deleat peccatū vbi copia ſacerdotis habeatur, ar. j. e. ca. vi. ⁊ in hoc videtur G. declinare inducēdo. c. illud vlti. ſʒ in precedenti. §. dicat hoc eſſe lectoris arbitrio relinquendū. Sʒ queritur qd dicat. Baz. dic ꝙ nec cordis cōtritione, nec oris confeſſiōe pctm̄ dimittitur, ſʒ tm̄ gratia dei. de ꝯſe. diſtinct. iiij. nemo tollit. ſed ipſa cordis cōtritio ſignū eſt pctā eſſe dimiſſa, ſicut exterior ſatiſfactio eſt ſignū cordis cōtritionis: gr̄a em̄ precedit cōtritionem: arg. j. e. nō pōt quis. cōtritio remiſſionē vnde remiſſio eſt attribuēda gr̄e, q̄ eſt cauſa cauſe. Alij dicūt pctā ꝑ ꝯtritionē dimitti q̄ ad culpam, nō quo ad penā: vt in glo. ſeq. vtiq;. Tertij dicūt conditionalē fieri remiſſionē per cordis ꝯtritionē. In ſcd̄a diſt. tractat an charitas ſemel habita poſſit amitti. In tertia an penitētia reiterari poſſit. In quarta an peccata ſemel dimiſſa redeant. In quinta quis modus debeat obſeruari in imponenda ea ⁊ accipiēda. In ſexta cui quis debeat confiteri. In ſeptima an penitē tia timore mortis accepta ſit fructuoſa. Ideo autem in ſeptē diſt. hūc tractatū diuiſit, quia ſeptenarius numerus perfectus eſt: arg. xxxij. q. j. nuptie. in fi.

pctā vtrū deleantur ſola cōtritiōe.

Penitē tie tractatus ſeptem diſtinctiones continet.

a ¶ Aliquantulum. Quia formauit quaſdam incidentes queſtiones, ⁊ ſoluit.

Vtrū. ¶ hec diſt. pōt diuidi in. ix. partes. Quarū prima ſubdiuiditur in ſeptē partes. In prima probat ꝙ in ſola cordis contritione dimittuntur peccata: et hoc ſm Joā. de fan. Et ꝓbat per. v. ca. vſq; ad ca. ſeq. ſi quis non dicā. vbi incipit ſcd̄a pars huius prime partis. Tertia prime partis ibi: Contra. Quarta prime partis ibi: Aut facta. Quinta prime partis ibi: Cogitatio. Sexta prime partis ibi: Ex concilio. Septima prime partis ibi: Hoc idem. Jo. de fan.

b ¶ Utrum. Quia mentionem fecerat Gra. de penitentia. s. e. q. iij. admonere. ideo hic tractat de ea. Uel ita. Cum matrimoniū ſit principaliter ſacramētum laicorum, licet in minoribus ordinibus licite ꝯtrahatur: † quia tamē laicis ſolēnis penitentia debet imponi: vt. l. diſt. confirmandum. ideo hic tractatum inſerit de ea poſt tractatū matrimonij, cū ⁊ ipſa ſit ſacramētū. Nā in veteri teſta. incepit etiā ab Adā: vt. j. ea. ſerpēs. Uidendū eſt ergo qd ſit ipſa, ⁊ vnde dicatur, ⁊ que ſit ſatiſfactio: que attendātur in ea que ſint neceſſaria, ⁊ de modo agendi in iſto tractatu. Et quid ſit ipſa, habes. j. diſt. iij. penitentia. Dicitur em̄ penitentia a penitendo. j. e. diſt. tres ſunt actus. ⁊ j. diſt. iij. intantum. Quid ſit ſatiſfactio, habes. j. e. diſt. iij. ſatiſfactio. Attenduntur autem in ea ſeptem. Perſona ſiue dignitates. s. xlj. diſt. non cogantur. Cauſa: vt. xxxiij. q. v. excōmunicatorum. ‡ Itē locus, tempus, qualitas, ⁊ quātitas. j. e. diſtin. v. conſideret. Itē euentus: vt. xv. q. j. illa. In penitētia tria ſunt neceſſaria. ſ. cordis ꝯtritio, oris cōfeſſio, ⁊ operis ſatiſfactio. j. di. iij. perfecta. Sed tamē cū facultas non ſuppetit ſufficit cordis ꝯtritio. arg. xlv. di.

† Ut xxxij. diſ. erubeſcāt. ⁊ ca. ſeriatim.

penitētia circa multa eſt attēdenda.

‡ Et ex eo. ti. ſignificatur.

c ¶ Secreta. vtiq; ſola cordis ꝯtritiōe deletur pctm̄: vt. j. e. magna. ſʒ pena debetur: vt. l. diſt. ſi quis ꝑpoſtera. Et hoc verū eſt ſi ꝯfeſſio nō ꝯtēnatur cū adhiberi pōt: alias primum pctm̄ imputatur. j. e. di. agite. imo ꝯtritus nō eſt ſi ꝯfiteri ꝯtemnit: vt. xxxij. q. j. c. vlt. de ꝯſe. diſt. iiij. nō dubito.

d ¶ Sūt. Alij autē negāt. Dicunt em̄ ꝙ ſicut tribus modis deū offendimus. ſ. corde, ore, ⁊ opere, ita tribus modis ei ſatiſfaciēdū eſt. j. diſt. iij. perfecta. Unde dicūt tria hec eſſe neceſſaria: cordis ꝯtritionē, oris ꝯfeſſionē, ⁊ operis ſatiſfactionē. Authoritates autē q̄ dicūt peccatū dimitti ſola cordis ꝯtritione, aſſerūt ipſi intelligēdas eſſe cū articulus neceſſitatis excludit oris ꝯfeſſionem, ſcʒ cum aliquis conteritur et morte preuenitur, vel aliquo alio iuſto impedimēto hoc facere impeditur. † Alij dicūt, inter quos eſt P. mādücator, ꝯditionalē fieri remiſſionē per cordis cōtritionē. j. di. iij. ſane cauēdū. H. dicit ſola cordis contritione peccatū dimitti adulto cuilibet. j. e. magna. ſi ꝓ ſo cōteritur ⁊ ꝓponit ab alijs abſtinere ⁊ illud ꝯfiteri, ⁊ de illo ſatiſfacere ſm iudiciū eccleſie, etſi nunq; ſequatur oris confeſſio: ‡ vel operis ſatiſfactio: peccatū tamen iam dimiſſum nō redit, ſʒ peccat mortaliter ſi poteſt iuxta preceptum eccleſie ꝯfiteri ⁊ opere ſatiſfacere, ⁊ non ſatiſfacit. argu. j. de conſecra. diſt. iiij. non dubito. Authoritates q̄ dicunt ſine confeſſione ⁊ operis ſatiſfactione peccatum non dimitti, intelliguntur de interiori cōfeſſione, que eſt recognitio peccati vel propoſitum cōfitendi, vel gratia qua ſic homo diſponitur vt recognoſcat peccatū ſuum, ⁊ velit ꝯfiteri ſi locus ⁊ tēpus affuerit, ⁊ de interiore ſatiſfactione que eſt interior dolor ⁊ amaritudo anime: de qua habes. j. diſtinc. iij. et. j. eo. §. his authoritatibus. Hic autem agitur de exteriori: quia ipſa neceſſaria eſt ſi ad-

Contritio ſola an tollat peccatum.

† Arg. contra ſententiam. j. excō. a nobis. ij.

‡ De q̄ ſatis no. j. diſ. v. i ſūma. ibi omnino videas.